

FONOLOXÍA

A fonética é a ciencia que estuda os <u>sons</u> .
A fonoloxía é a ciencia que estuda os <u>fonemas</u> .
O fonema é o elemento mínimo distintivo.
Fonema vocálico : pode formar sílaba só e o aire sae pola boca sen ningún obstáculo.
Fonema consonántico : non pode formar sílaba só e o aire atopa obstáculos ao saír.

A sílaba

A **sílaba** é cada un dos golpes de voz con que se articula a palabra

O **núcleo** é sempre unha vogal, é obrigatorio A **marxe** non é obrigatoria.

Marxe explosiva : anterior ao núcleo. Marxe implosiva : posterior ao núcleo.

Sílabas **libres** son aquelas que acaban en núcleo e **trabadas** as que acaban en marxe silábica.

Atendendo ao acento, as sílabas poden ser **tónicas** ou **átonas**.

1.- Sistema vocálico do galego

1.1.- En posición tónica: sistema de sete fonemas.

Modo de art. ↓ Lugar de art. →		ANTERIOR palatal	CENTRAL media	POSTERIOR velar
PECHADA		/i/		/u/
MEDIA	pechada	/e/		/o/
	aberta	/ɛ/		//
ABERTA			/a/	

/a/: central, aberta.

//: posterior, media aberta.

/o/: posterior, media pechada.

/u/: posterior, pechada.

/i/. anterior, pechada.

/e/: anterior, media pechada.

/ɛ/: anterior, media aberta.

Cando se quere marcar ortograficamente o timbre da tónica, acentúase sempre a aberta :
Fóra-fora, óso-oso, bóla-bola, pódo-podo, córvo-corvo, póla pola, vés-ves, pé-pe, pélo-pelo, néto-neto, présa-presa

Algunhas indicacións para sabermos se a tónica media é aberta ou pechada:

- a) As palabras rematadas en **vogal tónica acostuman ser abertas**: avó, bebé ...
- b) As tónicas rematadas en **-el, -ol acostuman ser abertas**: papel, español (mais: el, aquel)
- c) **Boa parte** da secuencia **on** é **pechada** (lambón, monte) e **en aberta** (ninguén, ben)
- d) A vogal temática dos verbos da 2ª conxugación é **pechada**: lamber, lambedes
- e) Nos verbos con alternancia vocálica no radical, a vogal é **aberta** na 2ª, 3ª e 6ª persoas do presente de indicativo: *segues, dorme, foxen*
Verbos en **-er** que teñen **-e-** ou **-o-** como últimas vogais do radical. Na 2ª, 3ª e 6ª do presente de indicativo presentan a vogal **aberta**: *bebes, bebe, beben, comes, come, comen*
- f) As vogais equivalentes aos ditongos **ie, ue** en castelán acostuman ser **abertas**: *pé, ovo*.

1.2.- **En posición átona** (non final): non hai oposición de medias abertas-pechadas

Sistema de **cinco** vogais :

/i/: anterior, pechada /E/: anterior, media /a/: central, aberta

/O/: posterior, media /u/: posterior, pechada pero

: *botar/votar, poliña/poliña*

1.3.- **En posición final** (átona): sistema de **tres** vogais : /E/ /a/ /O/

O **ditongo** é combinación de dúas vogais. Unha delas é forte (núcleo silábico) e a outra feble (marxe silábica)
 Os ditongos poden ser **crecentes** ou **decrecentes** :
 - crecentes : marxe+núcleo, a 2ª é forte. *Piano, fiestra, miolo, cuarto, tenue, triduo*
 - decrecentes : núcleo+marxe, a 2ª é feble. *Caixa, niveis, queixo, Roi, coita, causa, eu, veu, pouco, pediu*
 Os **tritongos** son combinacións de tres vogais (feble+forte+feble). Son escasos : *denunciou, policiais, vieiros*

2.- Sistema consonántico do galego.

Modo de art.↓ Lugar de art.→		BILABIAL	LABIODENTAL	DENTAL	INTERDENTAL	ALVEOLAR	PALATAL	VELAR
Oclusivas	sonoras	/b/		/d/				/g/
	xordas	/p/		/t/				/k/
Fricativa	xordas		/f/		/θ/	/s/	/ʃ/	
Africada	xorda						/tʃ/	
Nasal	sonoras	/m/				/n/	/ɲ/	/ŋ/
Lateral	sonoras					/l/	/ʎ/	
Vibrante (sonora)	golpeada					/r/		
	vibrante					/r/		

/b/: oclusiva, bilabial, sonora. Grafemas *b, v* /**d/:**

oclusiva, dental, sonora.

/g/: oclusiva, velar, sonora. Grafemas: *g (+a,o,u), gu (+e,i)*. Gheada dialectal.

/p/: oclusiva, bilabial, xorda.

/t/: oclusiva, dental, xorda.

/k/: oclusiva, velar, xorda. Grafemas: *c (+a,o, o), qu (+e,i), k* (ab. e estranxei.).

/f/: fricativa, labiodental, xorda.

/θ/: fricativa, interdental, xorda. Grafemas: *z (final, +a,o,u), c (+e,i)*. Seseo dialectal.

/s/: fricativa, alveolar, xorda.

/ʃ/: fricativa, palatal, xorda. Grafema *x*.

/tʃ/: africada, palatal, xorda. Grafema *ch*.

/m/: nasal, bilabial, sonora.

/n/: nasal, alveolar, sonora.

/ɲ/: nasal, palatal, sonora. Grafema *ñ*.

/ŋ/: nasal, velar, sonora. Grafema *nh*.

/l/: lateral, alveolar, sonora.

/ʎ/: lateral, palatal, sonora. Grafema ll (moi escasa nos falantes). /

/r/: golpeada, alveolar.

/r/: vibrante, alveolar. Grafema *r* (inicial, despois de *n,s,l*) ou *rr*.

Existen alófonos e neutralizacións.

3.- A entoación.

É como a música, o ritmo da frase.

O **tonema** é a unidade melódica mínima (desde a sílaba tónica ata a pausa). Pode ser horizontal, ascendente ou descendente.

Os tonemas van formando grupos melódicos separados por pausas.

Aprobaches o exame ? Dáme a revista! Colleu o chaveiro, os cartos e o pano.

O **campo de entoación** dunha lingua é a máxima distancia entre o ton dos tonemas ascendentes máis agudos e o dos descendentes máis graves (o do galego é máis amplo có do castelán e máis reducido có do portugués brasileiro).

4.- O acento

O acento é a maior intensidade articulatória que recae sobre unha sílaba. Ten valor distintivo : maza, temera

O acento: prosódico e ortográfico.

5.- Fonética sintáctica

Ocúpase de estudar os efectos que, no plano sincrónico ou diacrónico, produce sobre os sons dunha palabra o semetemento destas ás esixencias dunha frase.

O **signo lingüístico**: linealidade. O signo é lineal porque o significante se desenvolve sucesivamente no tempo, é dicir, non poden ser pronunciados de xeito simultáneo senón un despois do outro.

Sandhi (unión-vínculo). En lingüística son os diferentes tipos de alteracións fonosintácticas determinadas polo contexto fonolóxico que sofren os fonemas no medio da palabra ou dentro da frase ao entraren en contacto con outros sons.

As pausas. Poden ser fisiolóxicas (respirar), gramaticais-lingüísticas (signos de puntuación), enumerativas (semicadencia), explicativas (oracións subordinadas), significativas (depende do acento, se se realiza ou non cambia o sentido do que se di).

Fonética sintáctica das vogais: elisión (desaparición de vogais átonas enlazando palabras) redución (redución do número de sílabas suprimindo vogais iguais), sinalefa (ao entraren en contacto dúas vogais, unha delas átonas, faise un ditongo)

Fenómenos consonánticos de contacto: oclusivas, fricativas, nasais.